

A BUDAI VÁRHEGY HIDROGEOOLÓGIÁJA

Hajnal Géza
okl. építőmérnök, okl. mérnöktanár
Ph.D. értekezés

RÉSZLET
1.3 Kutatástörténet fejezetéből

Tudományos vezető:
Dr. Kleb Béla
a földtudomány kandidátusa

Budapest, 2001.

1.3. Kutatástörténet

Az első általunk ismert leírást a Várhegy földtani felépítéséről Szabó József (1863; 1879) készítette, majd Schubert Ignác pince térképezésének idején a Várhegyen talált pisolith telepről írtak tanulmányt (Schafarzik 1882). Az első részletes geológiai és hidrogeológiai kutatást Szontagh Tamás (1908, 1909) végezte a területen az Alagút víztelenítési munkáinak segítéséhez.

A harmincas években kezdődött meg a mélypincék feltárása, a még különálló üregek egy részének tárókkal való összekötése. Ebben az időszakban építették át a barlangpincék ("törökpincék", "sziklapincék") egy részét óvóhellyé, más részeket pedig idegenforgalmi bemutatásra tettek alkalmassá. "A fővárosi és a kerületi előljáróság 1935-ben a Magyar Barlangkutató Társulatra bízta a budavári barlangpincék feltárását, és az idegenforgalmi szervek bevonásával Várhegyi Bizottság alakult." (Bene et al. 1998) Ezen munkálatokhoz kapcsolódva folyhatott a negyedidőszaki képződmények kutatása, elsősorban Kadič Ottokár révén, aki részletesen foglalkozott a pleisztocén kori leletekkel is (Kadič 1933; 1934; 1937; 1939; 1942). A barlangfeltárások alkalmával előkerült gerinces leleteket is megvizsgálták (Mottl 1942; 1943). A Várhegy keletkezésével is több kutató foglalkozott a két világháború között (Kéz 1933, Cholnoky 1936, Papp 1936, Horusitzky H. 1939), s 1938-ban léte-sült a máig legmélyebb fúrás a budai Vár területén, a hegy déli részén. A feltárás vezetője Horusitzky H. volt, aki az eredményeket tudományosan feldolgozta, s azokat a Buda hidrogeológiájával foglalkozó tanulmányában közre adta.

A nyugati Várlejtő csúszásveszélyes területeinek vizsgálatát az 1936-ban bekövetkezett Logodi utcai lejtőmozgás tette időszerűvé (Posewitz 1936, Horusitzky H. 1937, Schmidt E. 1940). A korabeli szakemberek publikációi számos értékes hidrogeológiai és geotechnikai információval szolgálnak.

A II. világháború idején óvóhelyként, illetve német katonai bázisként működő Labirintusról - ekkor épült meg a Sziklakórház, valamint légvédelmi óvóhelyeket is kialakítottak elsősorban az akkor a Várban székelő minisztériumok apparátusának - és különálló üregekről az ötvenes évek végéig nem áll rendelkezésünkre újabb, tudományos értékű feljegyzés, azonban ebben az időszakban is jelentős átalakításokat végeztek a hegy gyomrában, melyekhez komoly feltárások szükségeltettek. Ezekből az adatokból sajnos csak a térképezés eredményei maradtak fenn az utókor számára.

A Várnegyedben folyó mérnöki beruházások és felújítások (közmű, út, támfal, üreg stb.) előkészítésével és tervezésével megalakulása (1950) óta a FŐMTERV Rt. (és jogelődei) foglalkozik. A vállalat az elmúlt ötven évben több száz tervet készített a területre, ezeknek túlnyomó többségéhez talajmechanikai szakvélemény is készült. A Várhegyen mélyített talajmechanikai fúrások száma meghaladja az ezret. Ezeknek nagy részét a FŐMTERV Rt. és a Földmérő és Talajvizsgáló Vállalat (FTV) megbízásából készítették. Előbbi cég számos, a területre vonatkozó hidrológiai tárgyú tanulmányt is készített. Témám szempontjából a legfontosabb, tudományos igényű- és jelentőségű szakvélemények a következők:

Vízivárosi támfalak 1965, A Várhegy területén jelentkező vízelöntések okainak vizsgálatáról 1971, Műszaki leírás a budai Várlejtők részletes rendezési tervéhez, Szivárgók és fakadó vizek (források) szakvéleménye 1988, Tanulmány a csatornahálózat állapotáról 1993, Budapest csapadékviszonyainak feldolgozása és értékelése 1994.

A Várhegy tektonikai viszonyairól fontos információk láttak napvilágot a Földalatti Vasút (2-es Metró) tervezésével kapcsolatosan (Járai 1954, Wein 1971).

A politikai okokból is visszafogott, csak kutatási céllal történő adatgyűjtés a hatvanas évek elején indulhatott újra, a Magyar Állami Földtani Intézet (MÁFI) szakembereinek részvételével. A majd húsz évig tartó kutatás a térség rétegtanától (Kordos 1969) az öslénytani vizsgálatokon át, a geomorfológiai viszonyokig részletes képet nyújtott a Várhegy földtanáról (Krolopp et al. 1976).

A hetvenes években kezdtek intenzíven foglalkozni a budai Várhegyet borító édesvízi mészkő összlet keletkezésével (Scheuer és Schweitzer 1971, 1972; 1973; 1974; 1980; 1987). Előbbi szerző a Magyar Karszt és Barlangkutató Társulat (MKBT) megbízásából elkészítette a barlangpincék geológiai állapotfelmérését (Scheuer 1986), mely ebben a témában a legrészletesebb összefoglaló tanulmány.

Kifejezetten a Várbarlangok hidrológiájával a kilencvenes évek elejéig csak Kessler Hubert (1971) foglalkozott. Az ő kezdeti vizsgálatainak eredményeit etalonként kezelték, előtte csak néhány egyszeri mérés történt, miután a pincerendszer egy részét 1961-ben megnyitották a nagyközönség előtt, s a Szabó József Geológiai Technikum diákjai Barátosi József vezetésével földtani megfigyeléseket végeztek.

A Várbarlangot az Országos Természetvédelmi Hivatal 1982-ben fokozottan védett természeti értéké nyilvánította.

A nyolcvanas évek derekán egyre gyakrabban fordultak elő süllyedések, és útbeszakadások, ezek forgalomkorlátozásokat vontak maguk után. Ebben az időben készítette el a FŐMTERV Rt. azt a tanulmányt, melyben a Nagy Labirintus összes helyiségéről részletes leírást közöltek.